

Studiemiddag team CT, Stenden Hogeschool

28 mei 2009, locatie: Museum Belvedere te Heerenveen.

Thema: De Kunsten van het Leven, (2008) Henk Smeijsters; Diemen, Uitgeverij Veen.

Introductie

Smeijsters heeft een bevlogen en belangrijk boek geschreven waarin vooral de beleving van de kunsten op een individuele manier bepleit wordt. Het is een belangrijk boek omdat hij een aantal zaken die voor ons vak van belang zijn op een rij heeft gezet. Het is een populair wetenschappelijk boek waarin hij soms nogal ver uitweidt. Soms zou ik wat meer de diepte in willen in plaats van de breedte en wat achtergrond informatie krijgen. Maar dat kunnen we opzoeken want verwijzingen in de tekst zijn er in overvloed.

Het boek gaat over kwaliteit van leven, een van de peilers van de kenniskring SW&AT en waar we als therapie-opleiding natuurlijk ook voor staan. Het boek stimuleert het denken over de grenzen van standaardisering voor ons vak vanuit het perspectief van de waarde van de beleving van de kunsten. Henk Smeijsters heeft het over het spanningsveld tussen cognities en ervaren, over tacit knowledge en impliciete kennis. Hij hanteert soms de toon van de aanklager die pleit tegen haast, hoeveelheid technologie waardoor we te weinig tijd hebben om ons eigen gevoel en verstand bij te houden. Het boek is een aanbeveling voor het 'je laten raken' en 'niet teveel woorden geven'.

Een aantal begrippen komen nadrukkelijk aan de orde:

Tacit Knowledge

Vitality Affect

Temporal Contour

Present Moment

Empowerment

Analogie

Flow

Naar mijn idee is het boek vernieuwend voor ons vak. Er wordt een stap voorwaarts gemaakt, vanuit de creatief proces theorie en de kunstanaloge methode en andere creatief therapeutische concepten. Deze vernieuwde visie bevat de integratie van actuele theorie over psychosociaal functioneren (Stern), hersenfuncties (Damasio), de kunsten en stelt standaardisering ter discussie. Vanwege de actualiteit en de eisen die er gesteld worden aan de beroepsuitoefening is het nodig dat we ons serieus afvragen in hoeverre en op welke manier we deze begrippen willen introduceren in onze lessen. Ik denk niet dat we tijdens deze studiemiddag moeten bespreken hoe we dit praktisch invullen, maar dat het vanmiddag meer gaat om de manier van denken en in hoeverre we ons als professionals en als docenten aan een beroepsopleiding ermee kunnen verbinden.

Bij de voorbereidingen voor deze middag ging er soms door me heen dat ik benieuwd werd naar kritische geluiden over dit boek. Ik kan er vooral erg blij mee zijn en ik hoop dat we een vruchtbare bijeenkomst hebben vanmiddag.

De opzet van deze middag is dat we eerst van 2-3 uur rondlopen in het museum.

Vervolgens komen we hier terug en hebben 1 ½ uur over. Eerst krijgen jullie 15 min een korte opdracht om iets te doen met het beeld dat je hebt gemaakt, vervolgens gaan we over op de inhoud van het boek aan de hand van stellingen.

Ieder van ons krijgt een schetsboekje en potloden mee. De vraag is om rond te lopen en vooral waar te nemen welk kunstwerk je raakt. Kies een werk uit dat je raakt en maak hiervan een tekening in je schetsboekje.

Ook al is de oorspronkelijke ervaring(lived experience) waarschijnlijk al voorbij...toch wil ik pogen om te wagen wat Smeijsters op p. 139 stelt: nl dat de kunsten ons helpen om de ervaringen van ons kernzelf vast te houden...(137) De vraag is nu om te beschrijven met woorden... wat je voelde en

waar in je lichaam toen je voor het schilderij stond. Beschrijf vervolgens wat het tekenen voor gevoel bij je opriep.

Uitwisselen met je buurman/vrouw, bespreken en erna in de groep vertellen.

We maken een hermeneutische cirkel door te vertellen vanuit de ervaring, niet door te schrijven óver de ervaring

Stellingen

1. *Vraag: in hoeverre lukt het om met de opdracht die jullie hebben gedaan de lived experience die de temporal contour in het present moment werd opgeroepen door de vitality affects in je lichaam waar te nemen?*

2. *Werken met vitality affects en kernzelf heeft gevolgen voor de manier van werken als creatief therapeut: ontwikkelingsgericht en niet klachtgericht.*

3. *blz 129: "Er wordt teveel gereflecteerd en te weinig beleefd waarop gereflecteerd kan worden." Tja: hoe is onze verhouding in ons onderwijs eigenlijk? In onze lessen en of in ons toetsbeleid?*

4. *Vraag Wat doe je als docent met het theoretisch kader: Descartes, Spinoza, Damasio, Stern?*

Afronding:

Samenvatting/ conclusie (ronde?)

Over 1 halfjaar, welk boek? handboek beeldende therapie? Nieuwe handboek CT van Smeijsters, Csikszentmihalyi over flow en creativiteit, leren van binnenuit? Etc?

Uittrekseltje

53 haal je de persoon uit de vakman dan moet je niet vreemd kijken dat de vakman teloor gaat.

69 het wezen van de kunst begrijp je door waar te nemen, niet door kunst in begrippen te vertalen

78 impliciet ervaren tov. bewust weten

88 vitality affects (Stern): dynamische kinetische gevoelsprocessen die zich in ons afspelen: versnellen,verlangzamen, aanzwellen, etc.

89 temporal contour (Stern) : vorm waarin/ waardoor v.a. hoorbaar en zichtbaar worden

95: present moment: hier en nu beleven

96 felt experience (Stern)

115 **Temporal contour:** het kunstzinnig middel nodigt uit

Vitality affect: kernzelf wordt geraakt, komt in beweging door in aanraking te komen met tc

Present moments: intens beleven in het samen vallen van t.c. en v.a.

116 Seligman: **voldoening:** doelgericht zijn, geconcentreerd zijn, competent zijn, controle uitoefenen, betrokkenheid, tijdloos gevoel. Dit hangt samen met **Presteren**. Er is minder samenhang met genieten, voelen. Het werkt vanuit wilskracht en minder vanuit gevoel.

Het spanningsveld op onze opleiding wordt gevormd door enerzijds te moeten *presteren* (Studenten, docenten, teamleider, dean) en anderzijds te moeten *ervaren*. Dit komt uit verschillende bronnen (p 118)

122 fenomenologie (Husserl) beschrijft de zaken zoals je ze ervaart, zonder wat je weet. Het is een noodzaak om je eigen taal te gebruiken, zodat de rijkdom van de oorspronkelijke taal kan ontluiken. Hermeneutiek interpreteert de beschrijvingen.

125 narratieve methode als tegenpool van kwantitatief onderzoek. Verhalen van respondenten kunnen waardevolle informatie geven.

126 Polyani: **tacit knowledge**: subjectieve kennis die verloren dreigt te gaan op het moment dat ze kwantificeerbaar gemaakt moet worden

127 ervaringen zijn vaak dieper dan ze op het 1^e gezicht lijken. Omdat ze als het ware ontdekt moeten worden is het goed om de fenomenologie aan te vullen met de hermeneutiek: het verhaal van de ervaring krijgt door het meerdere keren te laten vertellen meer diepgang, betekenis.

Er is een verschil tussen reflecteren en ervaringen beschrijven.

141 Polyani: er is geen kennis buiten de ervaring! Je kent de bloem niet als je haar geur niet hebt opgesnoven. 142 de directe ervaring is iets anders dan de analytische uiteenraffing.

142 Gadamer: de ervaring met kunst is een ervaring met de waarheid

146 authenticiteit is belangrijk bij het scheppen en uitvoeren van kunst. Het is onzinnig om uitvoerders van een muziekstuk te beoordelen of zij het correct en volgens de regels hebben gespeeld.

148 als protocollen het handelen overheersen is het alsof we leven via een omweg. Door standaardisering ontstaat overzicht en verdwijnt de invoeling, de esprit de finesse.

153 er zijn 2 vormen van kunst waarneming: de esthetische cognitieve manier: symbolen, metaforen. En waarnemen vanuit het kernzelf, niet wetend, buikgevoel .

174 De waarde van kunst wordt door sommigen bepaald door hoge esthetische normen. Smeijsters stelt dat de waarde van kunst vooral ligt in de bevrediging van psychische behoeften. (waardering van binnenuit of van buitenaf). In navolging van de post-modernisten pleit Smeijsters voor het aller individueelste gevoel, individuele zinnelijkheid en lichaam.

188 de vlucht van buiten naar binnen moet verruild worden voor de beweging van binnen naar buiten. Zelf denken voelen handelen, daar gaat het om.

191 we kunnen kunst beleven doordat zij een analogie is van het kernzelf.

194 ev. Vitality affects gemeten tijdens een luistercursus naar verschillende muziekfragmenten

211 empowerment heeft in de CT altijd een belangrijke rol gespeeld, tot het interventiemodel de overhand kreeg....

223 embodied cognition: onderzoek naar ervaringen die in metaforen genoemd worden: een rood hoofd krijgen, koude rillingen etc.

226 analogie ligt een laag dieper (beleving) dan de embodied cognition : het gaat om de intuïtieve ervaring van de vitality affects door de kunstzinnige prikkels. Zie ook p 127 waar lichaamsmetaforen worden beschreven: dichtbij, hoog, warm, en vitality affects: aanzwellend, vermoeiend, etc.